

emcdda.europa.eu

SAMMENDRAG — UTVALGT ASPEKT:
Blandingsbruk: mønstre og action

Europeisk overvåkingscenter for narkotika og narkotikamisbruk

Årsrapport 2009: narkotikasituasjonen i Europa

Sperrefrist: 05.11.2009 kl. 10.00 CET

Innledning

Dette Utvalgte aspektet tar for seg samtidig eller påfølgende bruk av ulike lovlige og ulovlige rusmidler (blandingsbruk) hos ungdom, unge voksne og problembrukere ⁽¹⁾. Data fra skoleundersøkelser og generelle befolkningsundersøkelser, om nye klienter i behandlingsapparatet og om narkotikarelaterte dødsfall analyseres for å beskrive de mange formene og konsekvensene av dette utbredte bruksmønsteret, og tiltakene mot blandingsbruk i Europa gjennomgås i lys av vitenskapelig litteratur med sikte på å identifisere de mest effektive intervensjonene.

Blandingsbruk blant ungdom, unge voksne og problembrukere

Blandingsbruk av rusmidler kan ha forskjellige forklaringer og være forbundet med forskjellige atferder. Brukerne kan blande rusmidler for å øke den psykoaktive effekten. Ett stoff kan tas for å motvirke de negative effektene av et annet. Blandingsbruk gjenspeiler også tilgjengeligheten av de ulike stoffene og forskjellige bruksmønstre i forskjellige miljøer eller sammenhenger.

- Data fra 22 europeiske land fra 2003-runden av Den europeiske undersøkelsen om skoleelevers rusmiddelvaner (ESPAD) viser at drøye 20 % av alle 15–16-årige skoleelever rapporterte bruk av både alkohol og sigaretter i løpet av siste måned. Ytterligere 6 % rapporterte bruk av både cannabis og alkohol og/eller sigaretter, og 1 % rapporterte bruk av disse stoffene pluss et illegalt rusmiddel (ecstasy, kokain, amfetamin, LSD eller heroin).
- Cannabisbrukere hadde større sannsynlighet for å bruke andre illegale stoffer enn 15–16-årige skoleelever generelt. Dette var særlig tilfelle i land med lav prevalens av narkotikabruk, der bruk av cannabis også var forbundet med svak foreldrekontroll og skulking.
- Data om rusmiddelbruk blant unge voksne (15–34) i ni land viste at for disse var hyppig eller tung alkoholbruk generelt forbundet med mellom to og seks ganger så høy sannsynlighet for bruk av cannabis i løpet av det siste året som i befolkningen generelt, og de hadde mellom to og ni ganger større sannsynlighet for bruk av kokain i løpet av samme tidsrom.
- Generelle befolkningsundersøkelser bekrefter at narkotikabruk er forbundet med visse livsstiler, og målrettede studier har funnet relativt høye nivåer av narkotikabruk i utelivsmiljøer. Mange europeiske land har en kritisk masse av potensielle blandingsbrukere som jevnlig samles i store antall i forskjellige utelivsmiljøer.
- Klienter som påbegynner narkotikabehandling kan gjenspeile profiler og trender innen befolkningen av problembrukere av narkotika. En analyse av dataene om over 260 000 klienter som ble inntatt til behandling i 14 europeiske land i 2006, viste at

⁽¹⁾ EONN definerer problematisk bruk av narkotika som "injeksjonsbruk av narkotika eller langvarig/regelmessig bruk av opiater, kokain og/eller amfetaminer".

over halvparten av dem rapporterte problemer med minst to typer rusmidler. Studier som er gjennomført i andre miljøer, bekrefter høy prevalens av blandingsbruk blant problembrukere av narkotika.

- Vi kan identifisere tre hovedprofiler for blandingsbrukere ved behandlingsinntak: blandingsbruk av heroin og kokain (inkludert crack), blandingsbruk av kokain og cannabis eller alkohol, og blandingsbruk av cannabis og alkohol. Den første gruppen er størst. Her finner vi også marginaliserte heroinbrukere som også bruker andre stoffer. Den andre gruppen kommer gjerne inn i behandlingsapparatet via strafferettssystemet eller etter press fra sosiale og familiære nettverk. Disse er oftest sosialt integrerte og menn. Medlemmene av den tredje gruppen — de som bruker cannabis sammen med alkohol — er yngre, bor gjerne med familien og er sosialt integrert.
- De fleste narkotikainduserte dødsfall som rapporteres i Europa, er forårsaket av opioider, oftest heroin. I de fleste tilfeller er mer enn ett stoff involvert. Dette kan gjenspeile hvor utbredt blandingsbruk er blant narkotikabrukere, og også den økte risikoen for overdose og skadevirkninger av blandingsbruk. Vedvarende bruk av flere stoffer kan også føre til langsiktige skader på ulike kroppsfunksjoner og organer, samtidig som tung alkoholbruk forverrer kronisk leverbetennelse forårsaket av virus overført ved injeksjonsbruk. Kokainrelatert myokardisk infarkt synes også å være forbundet med tobakksrøyking.

Tiltak mot blandingsbruk

- Alkohol inngår i nærmest alle blandingsbrukeres repertoar. Alkohol er oftest det første rusmiddelet med sterke psykoaktive og bevissthetsendrende effekter som unge mennesker bruker, og den lette tilgjengeligheten gjør alkohol til et primært rusmiddel når unge voksne kombinerer flere rusmidler, særlig i fritidsmiljøer, men dette gjelder også personer som bruker rusmidler intensivt, er avhengige eller er på vei ut av et rusmisbruk. Funnene i denne rapporten peker på behovet for flere intervensjoner som er rettet mot alkohol og tobakk, både på markedsnivå og når det gjelder sosiale normer.
- En tobakks- og alkoholpolitikk som retter seg mot markeds miljøet — som pris og restriksjoner på salg og bruk — reduserer bruken av disse rusmidlene og deres helsekonsekvenser. Tiltak som gjennomføres på og rundt skolene, kan bidra til å forebygge, redusere eller utsette bruken av lovlige og ulovlige rusmidler, og de fleste medlemsstater rapporterer at de har gjennomført slike tiltak.
- I land med høye nivåer av narkotikabruk kan en større andel av den totale byrden av helseproblemer være forbundet med det store antallet sosialt integrerte brukere, enn med de relativt få mest sårbare narkotikabrukerne. Det er dette som gjerne omtales som forebyggingsparadokset, og det har implikasjoner for hvordan forebyggingsstrategiene må innrettes.
- Høye prevalensnivåer av blandingsbruk i fritidsmiljøer, som klubber, festivaler eller raves, gjør disse miljøene strategisk viktige for forebyggende og skadereduserende tiltak. De vanligste tiltakene her er målrettede informasjonskampanjer. Selv om det også rapporteres om ulike andre intervensjoner, er det fortsatt et stort potensial for ytterligere tiltak mot blandingsbruk i utelivsmiljøene.
- Blandingsbruk blant problembrukere av narkotika blir gjerne håndtert av de samme tjenestene og med de samme typene tiltak, inklusive skadereduksjon, psykososial støtte og legemiddelassistert rehabilitering, som for behandling av problemer knyttet til bruk av ett enkelt rusmiddel. Litteraturen viser imidlertid en positiv utvikling i omfanget av blandingsbruk hos klienter i behandlingsapparatet, særlig hos dem som får substitusjonsbehandling med opioider. Likevel er håndtering av blandingsbruk en kompleks og utfordrende oppgave for fagmiljøene.